

YHDENVERTAISUUS
VALTUUTETTU

DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN
NON-DISCRIMINATION OMBUDSMAN
OVTTAVEARDÁSAŠVUOĐAÁITTARDEADDJI

Tasa-arvo-
valtuutettu

12.2.2018

WTDno-2015-518
TAS 78/2018

Sosiaali- ja terveysministeriö

kirjaamo@stm.fi

YHDENVERTAINEN OIKEUS ÄITIYSRAHAAN

Äitiysraha-oikeuden yhdenvertaisuuteen liittyvät kysymykset tulivat yhdenvertaisuusvaltuutetun tietoon yksittäisen kantelun perusteella. Kantelija ei saanut Kansaneläkelaitoksen maksamaa äitiysrahaa, koska hänen raskautensa jouduttiin keskeyttämään sikiön terveydentilan vuoksi, kun raskaus oli kestänyt yli 154 päivää. Jos kyseessä olisi ollut raskauden keskeyttämisen sijaan keskenmeno tai kohtukuolema, kantelija olisi käsityksensä mukaan saanut äitiysrahan.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pyysi asiassa selvitystä Kansaneläkelaitokselta. Saadussa selvityksessä KELA viittaa sairausvakuutuslain 9 luvun 2 §:ään, jonka mukaan oikeutta äitiysrahaa ei ole, jos raskaus on kestänyt vähintään 154 päivää ja se on keskeytetty raskauden keskeyttämisestä annetun lain (239/1970) nojalla. KELA katsoo, että lain sanamuoto on yksiselitteinen.

KELA:n mukaan ei ole kuitenkaan perusteltua, että raskauden keskeyttämään joutuneen ja kuolleen lapsen synnyttäneen naisen oikeus äitiysrahaan on erilainen kuin muiden. KELA kertoo tuoneensa ongelman sosiaali- ja terveysministeriön tietoon ja esittäneensä sairausvakuutuslain uudelleen tarkistamista.

KELA:n selvityksen johdosta yhdenvertaisuusvaltuutetun esittelijä otti yhteyttä sosiaali- ja terveysministeriön neuvottelevaan virkamieheen, joka toimitti tiedoksi liitteenä olevan STM:n muistion. Muistiossa todetaan, että päivärahaoikeutta on syytä pohtia ja lainsäädäntöä tulisi selkeyttää. Toistaiseksi STM ei ole kuitenkaan ryhtynyt toimenpiteisiin.

Sairausvakuutuslain 9 luvun 2 §:n mukaan naisella, jonka raskaus on kestänyt vähintään 154 päivää, on oikeus saada raskauden ja synnytyksen perusteella äitiysrahaa. Oikeutta äitiysrahaan ei kuitenkaan ole, jos raskaus on keskeytetty raskauden keskeyttämisestä annetun lain (239/1970) nojalla. Hallituksen esityksen (HE 50/2004) mukaan äitiysrahalla pyritään mahdollistamaan äidin jääminen pois työstä raskauden loppuvaiheessa sekä vastasyntyneen lapsen hoitaminen ja täten turvaamaan äidin ja lapsen terveys.

Tasa-arvovaltuutetun ja yhdenvertaisuusvaltuutetun asiasta käymien keskustelujen perusteella valtuutetut toteavat, että edellisessä kappaleessa mainitun lainkohdan soveltaminen johtaa ristiriitaiseen ja yhdenvertaisuuslain näkökulmasta erilaiseen kohteluun. Lain tulkinnan mukaan äitiysrahaa on mahdollista myöntää esimerkiksi kohtukuolematapauksissa ja silloin, kun raskaus keskeytyy spontaanisti 154 päivän jälkeen. Jos raskaus sen sijaan joudutaan keskeyttämään 154 päivän jälkeen sikiön terveydentilan vuoksi, oikeutta äitiysrahaan ei ole.

Raskaudenkeskeytys 154 päivän jälkeen sikiön terveydentilan perusteella, raskauden spontaani keskeytyminen 154 päivän jälkeen ja sikiön kohtukuolema ennen synnytystä ovat yhdenvertaisuuslain näkökulmasta vertailukelpoisia tilanteita, sillä niissä kaikissa raskaus on kestänyt yli 154 päivää, mutta vastasyntyntä, elossa olevaa vauvaa ei ole. Vertailukelpoisesta tilanteesta huolimatta osa näistä äideistä saa äitiysrahan, osa ei.

Lisää ristiriitaisuutta ja erilaista kohtelua aiheuttaa se, että kehittyneen lääketieteen ja keskoshoidon ansiosta nykyään voidaan pelastaa keskosia, jota syntyvät jopa ennen kuin raskaus on kestänyt 154 päivää. Sairausvakuutuslain sanamuodon mukaan äidillä ei olisi tällaisessa tilanteessa oikeutta äitiysrahaan, vaikka hoidettavana olisi hyvin pieni keskonen ja äidin ja lapsen terveyden turvaaminen olisi erityisen perusteltua.

Yhdenvertaisuuslailla viranomaisille on asetettu yhdenvertaisuuden edistämisvelvoite. Lain 5 §:n mukaan viranomaisen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista omissa toiminnoissaan ja ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Raskauden myöhäisessä vaiheessa tehtävät keskeytykset ovat harvinaisia tilanteita. Asian joutuu kohtaamaan vai pieni henkilöryhmä vuosittain, mutta tilanne on heille äärimmäisen koskettava. Näissä tilanteissa äideillä on tarve äitiysvapaaseen ja on kohtuutonta evätä se heiltä, varisinkin kun äitiysrahaa maksetaan rinnasteisiksi katsottavissa tilanteissa. Mahdollisuus saada äitiysrahaa parantaisi näiden naisten asemaa. Yhdenvertaisten oikeuksien turvaamisesta tälle henkilöryhmälle ei aiheudu merkittäviä kansantaloudellisia kustannuksia.

Valtuutetut esittävät, että sosiaali- ja terveysministeriö ryhtyy toimenpiteisiin sairausvakuutuslain 9 luvun 2 §:n muuttamiseksi siten, että oikeus äitiysrahaan on yhdenvertainen.

Valtuutetut pyytävät sosiaali- ja terveysministeriötä ilmoittamaan 30.4.2018 mennessä toimenpiteistä, joihin se ryhtyy tämän aloitteen johdosta.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Kirsi Pimiä

Tasa-arvovaltuutettu

Jukka Maarianvaara

Liitteet

Kansaneläkelaitoksen selvitys 26.7.2016 ja lausunto 19.7.2016
Sosiaali- ja terveysministeriön muistio 23.1.2017

Tiedoksi

Kantelun tekijä
Kansaneläkelaitos